

קול צופיך

מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הֶרֶב מֵרַדְכִי אֵלֵיהוּ זְצוּק"ל

רָאָה - תִּשְׁנִ"ט - מֵאֵת מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג מֵרַדְכִי אֵלֵיהוּ זְצוּק"ל

הַשִּׁיעוּר לְעִלּוֹי נִשְׁמַת :

מִן הָרָאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרָה"ג מֵרַדְכִי אֵלֵיהוּ זְצוּק"ל

פֶּרֶשֶׁת הַשְּׁבֹוע : רָאָה

הַשִּׁיעוּר נִמְסַר ע"י הֶרֶב מֵרַדְכִי אֵלֵיהוּ זְצוּק"ל, בִּשְׁנַת תִּשְׁנִ"ט.

הַלְכוֹת בָּשֶׁר וְחֶלֶב

"כִּי עִם קְדוֹשׁ"

נִאֲמָרוּ בִּפְרִשְׁתָּנוּ שְׁנֵי פְסוּקִים בְּעֵינֵי אֲכִילַת מֵאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת "לֹא תֹאכַל כָּל תּוֹעֵבָה" וּפְסוּק שֵׁנִי "לֹא תֹאכַל כָּל נִבְלָה, לֶגֶר אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ תִּתְּנָה וְאֲכָלָה אוֹ מִכּוֹר לְנוֹכְרֵי כִּי עִם קְדוֹשׁ אֲתָה לֵה' אֱלֹהֶיךָ לֹא תִבְשֵׁל גִּדִּי בַחֲלֵב אִמּוֹ", וּבִשְׁמֹת פֶּרֶשֶׁת מִשְׁפָּטִים כִּיב ל' נִאֲמָר "וְאִנְשֵׁי קְדוֹשׁ תִּהְיוּ לִי וּבָשֶׁר בְּשֹׁדָה טְרִיפָה לֹא תֹאכְלוּ לְכָלֵב תִּשְׁלִיכוּן אֹתוֹ". אָדָם צָרִיךְ לִהְיוֹת קְדוֹשׁ, וְיֵשׁ הַחוֹשְׁבִים שֶׁאֵת הַקְדוּשָׁה מְשִׁיגִים ע"י צוּמוֹת, סִיגוּפִים וְתַעֲנוּיֹת. אֲךָ לֹא כֵן! הַתּוֹרָה הַקְדוּשָׁה אוֹמֶרֶת לָאָדָם לֹא לֵאכֹל טְרִיפָה וְכוּזָה תִּקְדֹּשׁ. וְכֵן הַסְבִּיר הַרְמַב"ן שֶׁאִסוּר אֲכִילַת בָּשֶׁר בַּחֲלֵב הוּא "לִהְיוֹתִינוּ קְדוֹשִׁים בְּמֵאֲכָלוֹת" כִּדִּי שֶׁלֹא נִהְיֶה אֲכֹזְרִים וּמִטּוֹמֵטִים וְהַסְבִּיר רִשְׁי"י אֵת הַפְסוּק "וְאִנְשֵׁי קְדֹשׁ תִּהְיוּן לִי" - אִם אֲתֶם קְדוֹשִׁים וּפְרוּשִׁים תִּהְיוּן לִי מִשְׁקוּצֵי נִבְלוֹת וְטִרְפוֹת הִרִי אֲתֶם שְׁלִי".

אִפְשִׁי וְאִפְשִׁי

בּוֹיָקָרָא פֶּרֶשֶׁת קְדוֹשִׁים כִּי כִּי נִאֲמָר "וְהִיִּיתֶם לִי קְדוֹשִׁים כִּי קְדוֹשׁ אֲנִי ה' וְאֲבָדִיל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לִהְיוֹת לִי" וְגַם שֶׁם הַסְבִּיר רִשְׁי"י "אִם אֲתֶם מוֹבְדִלִים מֵהֶם הִרִי אֲתֶם שְׁלִי" וְהוֹסִיף רִשְׁי"י אֵת דִּרְשָׁתוֹ רִי אֲלֵיֶזֶר בֶּן עֲזַרְיָה: "מִנֵּיין שֶׁלֹא יֵאֱמָר אָדָם נִפְשִׁי קָצָה בְּבָשֶׁר חֲזִיר, אִי אִפְשִׁי לִלְבוֹשׁ כְּלָאִים? אֲבָל יֵאֱמָר אִפְשִׁי וְאִפְשִׁי, וְמָה אֵעֲשֶׂה וְאִי שְׁבִשְׁמִי גִזֵּר עָלַי, תִּלְל, וְאֲבָדִיל אֶתְכֶם מִן הָעַמִּים לִהְיוֹת לִי, שֶׁתִּהְיֶה הַבְּדִלְתְּכֶם מֵהֶן לְשָׁמַי, פֹּרֵשׁ מִן הָעֲבִירָה וּמִקְבֵּל עָלָיו עוֹל מַלְכוּת שְׁמַיִם". הִרִי ע"י פְּרִישָׁה מַעֲבִירַת מֵאֲכָל אֲסוּר וְכוּזָה לִקְבֵּל עָלָיו עוֹל מִצְוֹת. כְּלוֹמֵר אָדָם חַיִּיב לִקְיִים אֵת כָּל הַמִּצְוֹת הַשְּׁכָלִיוֹת וְשִׁאֲנִין "שְׁכָלִיוֹת" בֵּין אִם הוּא מִבֵּין אוֹתוֹן וּבֵין אִם אִינוּ מִבֵּין. וְלֹא יֵאֱמָר אָדָם אִינוּ רֹצֵה לֵאכֹל חֲזִיר כִּי הוּא נִתְעַב וְנוֹבֵר בְּאִשְׁתּוֹת, אִינוּ רֹצֵה לִלְבוֹשׁ כְּלָאִים כִּי זֶה נִמְאָס, אֲלֵא יֵאֱמָר אִפְשִׁי וְאִפְשִׁי אִינוּ רֹצֵה לֵאכֹל, אֲבָל הַקִּבְיָה אֲסוּר עָלַי, וְאִנְנִי עוֹשֶׂה כֵן מִפְּנֵי רְצוֹנִי, אֲלֵא כִּדִּי לַעֲשׂוֹת אֵת רְצוֹנִי יִתְעַלֶּה וְיִתְבָּרֵךְ שְׁמִי, שֶׁתִּהְיֶה הַפְּרִשְׁתְּכֶם לְשָׁמַי. וְכֵן הַזְכַּרְנוּ שֶׁגַם נִתְּנָה צִדְקָה אֵינָה בְּגַלֵּל רֶגֶשׁ הָרַחֲמִים - כִּי אִזּוֹ אֲתָה נֹתֵן בְּשִׁבְלֶךְ, לֹא מִפְּנֵי שֶׁ צוּנוּ. "נִתְּנוֹן תִּתֵּן לוֹ" וְהַסְבִּירוּ הַמְּפָרְשִׁים וְאֵל יָרֵעַ לִבְבוֹ בַּתֶּתֶךָ לוֹ, הִיִּינוּ אִם אֲתָה נֹתֵן צִדְקָה לְעֵנִי מִפְּנֵי שֶׁאֲתָה מִרְחָם עָלָיו שֶׁהוּא לְבוֹשׁ בְּגָד קָרוֹעַ בְּיוֹם קָרָו וְכוּ' זֶה נֹתֵן כִּדִּי לַהֲשִׁיטִיק אֵת מִצְפּוֹנוֹ, כִּדִּי שֶׁלֹא יָרֵעַ לוֹ הַלֵּב, אִיכָּךְ נֹתֵן לַעֲצֻמוֹ. וְהַתּוֹרָה אִמְרָה "תִּתֵּן לוֹ" אֲלֵא אָדָם יִתֵּן צִדְקָה מִפְּנֵי שֶׁ צוּה.

זִהִירוֹת מִיּוֹחֶדֶת בְּמֵאֲכָלוֹת אֲסוּרִים

וְהִנֵּה עַל הַפְסוּק "לֹא תֹאכַל כָּל תּוֹעֵבָה" כֵּתֵב רִשְׁי"י "כָּל שֶׁתִּעֲבֹתִי לָךְ כְּגוֹן צָרֵם אוֹזוֹן, הִרִי דָבָר שֶׁתִּעֲבֹתִי לָךְ בְּשׁוֹל בָּשֶׁר בַּחֲלֵב הִרִי דָבָר שֶׁתִּעֲבֹתִי לָךְ וְהִזְהִיר כֵּן עַל אֲכִילַתוֹ" וּבִגְמָרָא חוֹלִין קִיד : הַסְבִּיר רִשְׁי"י "כָּל שֶׁתִּעֲבֹתִי לָךְ, כָּל שֶׁאֲסִרְתִּי לָךְ לַתְּעוֹב וְלַהֲתַרְחֵק מִמֶּנּוּ, הִרִי הוּא בִּבְל תֹּאכַל - עוֹלָמִית בְּכָל עֵינֵינוּ" וְרִשְׁי"י כֵּתֵב בִּפְרוּשׁ אִפִּי נִצְרָב

ע"י גוי משמע מרש"י שאם גוי בשל בשר וחלב אסור הוא מדאורייתא, ואילו התוספות קטו. ד"ה כל שתעבתי אמרו שהאיסור מדרבנן, והקשו המפרשים על רש"י ממשנה בבכורות לה. גוי שצרם אוזן של בכור מהדין מותר וחכמים קנסו ואסרו אסכן נראה שהאיסור הוא מדרבנן, ועיין רא"ם, צידה לדרך, ובאר בשדה מה שתרצו בזה. וראה ברמב"ם פ"ב ה"ז מהל' בכורות שמשמע מי שצרם אוזן בכור, ואפילו יהודי האיסור משום קנסא. והקשו עליו מהספרי שמשמע ממנו שהאיסור מהתורה, וכן הקשו על רש"י הרי איסור אכילה ובישול והנאה נלמדו מג' פעמים "לא תבשל גדי" עיין רש"י שמות כ"ג י"ט.

ומדוע כתב רש"י כאו "והזהיר כאן על אכילתו" ועיין במפרשי רש"י הנ"ל ועיין מנחת חינוך סי' תס"ט מה שתיירץ ואם לדעת רמב"ם יש מלקות על הנאה ועוד הקשו מדוע כתב רש"י שג' פעמים כתוב בתורה פסוק זה לא תבשל וכו' הם ללימוד פרט לבהמה טמאה חיה ועוף דברים י"א כ"א והלא למדנו מג' פעמים לאיסור אכילה בשול והנאה? וראה בשפתי חכמים וכמו שכתב רש"י בפרשת משפטים שמות פרק כ"ג פסוק י"ט אך על דברי רש"י "לא תאכל כל תועבה" - כל שתעבתי לך" יש להקשות והלא רש"י עצמו הביא את דרשת ראב"ע שאין לומר אי אפשר אלא אפשר! ותועבה פרוש מתועב מאוס וכו' ומסופר בגמרא חולין קט.

על ילתא בתו של ריש גלותא אשתו של ר' נחמן שנכנסה לבית המדרש פעם ואמרה לבעלה שהיא רוצה לאכול דבר בטעם חזיר, ושוב בקשה טעם בשר בחלב וביקשה לאכול טעם דם - התלמידים לא הבינו, והסביר רב נחמן שהיא בקשה יפה שהרי צריך אדם לומר אפשר ואפשר ולכן הוא הציע לה מאכלים כשרים שטעמם מזכיר את המאכלים האסורים ועיין בבן יהוידע ומהרש"א על הגמרא וכן יש להסביר צריך אדם לומר אפשר ואפשר מצד הטעם, אבל למעשה איסור לאכול את המאכלים כי "כל שתעבתי לך" ה' תעב אותם, ולפי הרמב"ן יש לבאר אפשר ואפשר מצד הגוף אבל מצד הנשמה "כל שתעבתי לך". ובלשונו "כל הנאסרים נתעבים לנפש הטהורה כי המאכלים האסורים יולידו עובי ואטימות בנפש" עיין להרמב"ן דברים י"ד ג' ושמות כ"ב ל'.

"כִּי עִם קְדוֹשׁ אֲתָה לֵה' אֱלֹהֶיךָ"

הַסְבִּיר רִשְׁי"י "כִּי עִם קְדוֹשׁ אֲתָה לֵה' קִדְשׁ עֲצֻמָּךְ בְּמוֹתֶר לָךְ, דְּבָרִים הַמּוֹתֵרִים וְאַחֲרֵים נוֹהֲגִים בָּהֶם אִיסוּר אֵל תִּתִּירָם בְּפִנְיָהֶם" הַבִּיטוּי "כִּי עִם קְדוֹשׁ" נִאֲמָר דּוּקָא בְּאִיסוּר בָּשֶׁר בַּחֲלֵב לְלַמְּדוֹ כִּמְה חֲמוֹר הוּא! וְיֵשׁ "חִידוּשִׁים" הַלְכוּתִים בְּבָשֶׁר וְחֶלֶב לְחֹמְרָא שֶׁאֵין נוֹהֲגִים בְּשָׂר מֵאֲכָלוֹת לְמִשַּׁל אָדָם יִקַּח בָּשֶׁר נִבְלָה סְרוּחַ וְיֹאכַל אוֹתוֹ - לֹא נִלְקָה אוֹתוֹ, אֲבָל אִם יִקַּח בָּשֶׁר וְחֶלֶב שֶׁהִסְרִיחוּ נִלְקָה אוֹתוֹ הַגֵּם שֶׁאִינוּ בִּר אֲכִילָה כְּמוֹ שְׁנוֹכֵר לִקְמָן.

וכאשר אדם יושב לאכול בשר ויושב לידו אדם אחר שמכיר אותו ורוצה לאכול חלב חייבים לעשות סימנים במקום, בלחם, בסכינים, בשולחן וכו' - כדי להפריש את האדם שלא ישל חלילה באיסור חמור זה. מדין תורה לאכול בשר לבד ואח"כ חלב לבד מותר אבל חכמים אסרו אכילה אפילו זה אחר זה ולא רק בבישול ולמה? "קדש עצמך במותר לך" והזהיר הקדוש הפליג בחומרת האיסור של אכילת בשר וחלב עפ"י הקבלה בגלל ערבוב חסד ורחמים דין וגבורה שיש להשמר מכך מאוד ועיין בזה"ק משפטים המובא בב"י סי' קע"ג

קול צופיך

מנחם הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

ראה - תשנ"ט - מאת מנחם הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

מה הדין בתנור

דין תנור - לפחות כדין סיר ויותר חמור ממנו. מדין כיסוי קדירה הנ"ל למד הגאון להסביר את דברי השו"ע צ"ב ח' מדברי הרא"ש בכלל כ' אות כ"ד, וזו לשון השו"ע "מחבת של חלב שנתנו בכירה תחת קדירה של בשר הזיעה עולה ונבלעת בקדירה ואוסרתה" וע"ש בב"י ובדרכי משה ובהגהה שמדובר שהזיעה כשמגיעה לקדירה היד סולדת בה. או שהקדירה חמה בפני עצמה, עיין תרומת הדשן ק"ג והרא"ש היה צריך להביא הוכחה שזיעה דינה כדין מאכל, והמענין שגם לריב"ש היתה שאלה אם לוקחים יין נסך ומרתיחים אותו והאדים יוצרים קוניאק אם דין ה"זיעה" כדין יין נסך וכלשון השו"ע קכ"ג כ"ד "אגוא"ה אדינט"י של עובדי כוכבים אסור בהנאה כ"יין עצמו, הגה, ופרוש דבריו יין שרוף שעושים מ"יין נסך אע"פ שאינו רק זיעה מן הנסך הרי הוא כאיסור עצמו" ומקורו בריב"ש רנה.

ושניהם - הריב"ש והרא"ש - "מקרא אחד דרשו" דהיינו, המקור שזיעה כמו אוכל ממסכת מכשירין פ"ב מ"ב ששם כתוב שמרחץ של מים שאובים שהמים טמאים גם הזיעה, ההבל שיוצא מהמרחץ טמא, ולא רק שמכשיר את הפרות לקבל טומאה, אלא גם מטמא אותם. ועיין לרע"ב ולתו"י. דהיינו, זיעת מים טמאין - גם הם טמאים. וכן בפרק ה' אשה שהיא טהורה, ואוכל שבסיר טמא מדין טומאה וטהרה ולקחה כפ להגיס את הקדירה והאדים שבסיר הגיעו לידה, והזיעו ידיה מהאדים שבסיר. אעפ"י שלא נגעה באוכל - מאחר שנגעה בזיעה - נטמאו ידיה. וכן אם היתה אישה טמאה בטומאת טומאה וטהרה והגיסה בקדירה, והסיר היה טהור, אם הזיעו ידיה מהאדים של הסיר, האוכל נטמא. והסביר רע"ב שם הטעם שאם היא טמאה והאוכל טהור הוא, "נטמאת הזיעה מחמת ידיה ונטמאת הקדירה, לפי שההבל כאילו חלק מהאוכל ונגע בזה נגע ביד - נטמא האוכל".

ועל זה חולק ר' יוסי שם שהאדים לשיטתו אינם מחברים אלא "אם נטפו מהזיעה שבידה לתוך האוכל". מכאן הוכחה: שזיעת משקין כמשקין ומוזה למדו הרא"ש והריב"ש הנ"ל והוסיף הגאון להסביר את דברי הרא"ש, שאם יש מחבת חולבת למטה ולמעלה ממנה יש סיר בשרי כנ"ל והזיעה החמה עולה לסיר הבשרי נהפכים החלב והסיר כסיר שמכוסה וכולו נאסר מדין בשר בחלב. עיין בדגול מרבבה שם במקום וכן הפרי תואר ס"ק ט"ז שלדעתם לא רק הסיר הבשרי נאסר אלא גם המחבת החלבית נאסרה כי האדים מחברים את העליון ואת התחתון. ועיין זבחי צדק שם ס"ק ע', שדעתו להתיר את המחבת.

קולט אדים

ועל כן צריכים להזהר בקולט אדים לבדוק אם החום של האדים המגיעים לקולט הוא חום. שהיד סולדת בו אסור לחמם על האש מתחת לקולט בשר ולאחריו חלב או להפך - וזה חמור ובפרט לסברת הפרי תואר והדגול מרבבה. וכן יש להזהר אם יש כיריים עם עמה להבות לא ישים שם קדירה בשרית על אחת הלהבות וסיר עץ אוכל חלבי על להבה אחרת כי מאחר והכיסוי אינו מהודק ויוצאים אדים שמא יתערבבו האדים.

יש מחלקים בין זיעת נוזל לזיעת מוצק

עיין בפתחי תשובה צ"ב סק"ו ובדרכי תשובה שם ס"ק קס"ד ובשדה חמד כללים אות כא וצ"צ החדש או"ח סי' מ"ג ובמאמ"ר

שמקבל רוח טומאה אפי' אם אוכל בזה אחר זה ומקבל נשמה טמאה "דלא איהי קדישא" ועיין שם בכה"ח ס"ק ב' כיצד החמיר האר"י הקדוש על זה.

יש להזהר מאוד לא להקל באיסור זה

לאחרונה יש רבנים שהתחילו להקל ולהתיר אפיית מוצרי חלב בתנור שבשלו בו בשר, מדין "היתרא בלע", ולפלא הוא איך באו להתיר איסור כל כך חמור ועוד נכתוב להלן מהם ארבעת התנאים ההכרחיים להתיר אפיית מאכלי חלב בתנור בשרי בזה אחר זה ולהפך.

בימינו אין לסמוך על טעימת עכו"ם

נאמר במשנה חולין קח. "טיפת חלב שנפלה על החתיכה אם יש בה בנותן טעם באתה חתיכה, אסור. ניער את הקדירה, אם יש בה בנותן טעם באותה קדירה, אסור." איך יודעים אם יש בחתיכה בנותן טעם? פועל היתה מחלוקת מר"ן ומור"ם יורה דעה צ"ב סעיף א' לפי מר"ן סומכים על עובד כוכבים שיטעם, ולפי הרמ"א אין סומכין על טעימת עכו"ם ולכן צריך שיהא בטל בשישים. והזבחי צדק סי' צח ס"א כתב שהיום הגויים לא נאמנים, לכן לכולי עלמא בימינו אין לסמוך על טעינת גוי אלא צריך לבדוק אם בטל בשישים אם לאו. ועיין שם ס"ק צג שאם למרות שיש שישים ניכר טעם החלב פשיטא שאסור.

ביטול בשישים

בהסבר המשנה יש מחלוקת רש"י ותוס', לפי רשי היה סיר ובו חתיכות בשר והיתה חתיכת בשר חלקה במים וחלקה מעל המים ונפלה טיפת חלב על החתיכה "ולא נחלק טעם הטיפה אלא לאותה חתיכה בלבד", והתוס' הסבירו אחרת, שהיתה חתיכת בשר שחלקה במים וחלקה מחוץ למים ועליה חתיכת בשר נוספת ועל חתיכה זו נפלה טיפת החלב. ועיין זבחי צדק סימן צ"ב ס"ק ה' מה נפקא מינא בין רש"י לר"י לענין הלכה.

כסוי סיר כניעור

המשנה הסבירה שאם נער את הקדירה אם יש בה בנותן טעם - אסורה כל הקדירה, אך הגמרא הוסיפה שלא רק ניעור אלא גם כסוי הסיר. דהיינו אם אדם בשל בשר ונפלה טיפת חלב וכיסה מיד את הסיר הרי זה כאילו ניער, לשני הצדדים, מצד אחד הכל מצטרף ואז הטיפה בטלה בשישים, ומאידך אם אין שישים כנגד טיפת החלב - הכל נאסר!

מה ענין הכסוי?

הסביר רש"י מדוע הניעור והכיסוי דומים חולין קח: "ניער - הגיס בה במגיס המנער את הקדירה מתפשט הטעם בכולה, וכן המכסה אותה מפני שמי השוליים עולין עד פיה ויורדין". והתוס' הסבירו שהכיסוי גורם לכל התבשיל להיות כתבשיל אחד. וראה חולין צו: באורך במחלוקת הנ"ל בין רש"י לתוס' ד"ה "אם יש בה בני"ט. וזו לשון התוס' בכסוי הקדירה "עולות הרתיחה משוליה לפיה ומוליכות הטיפה בכל הקדירה", ברמב"ם פרק ט' הלכה י' מהלכות מאכלות אסורות. כתב דין זה וע"ש השגת הראב"ד וכס"מ אם צריך לנער מתחילה ועד סוף או מספיק שיענר מיד ועיין שו"ע צ"ב ב'. מכאן למדנו שאם יש אוכל בתוך סיר ונפלה טיפת חלב על חתיכה אחת ומיד כיסה רואים את כל התבשיל כגוש אחד. ואם יש שישים בכל הסיר נגד הטיפה מותר ואם אין שישים נאסר כל התבשיל שבסיר ולא רק אותה חתיכה.

קול צופיך

מנן הראשון לציון הרה"ג המקובל הא-לקי
הרב מרדכי אליהו זצוק"ל

ראה - תשנ"ט - מאת מנן הראשון לציון הרה"ג מרדכי אליהו זצוק"ל

ב. להמתין מעת לעת משמוש אחרון שבתנור.

ג. לנקות את התנור בבד רטוב, להסיר שאריות אם יש.

ד. לחמם את התנור בחום גבוה וכשמגיע לחום הגבוה די להשהות דקה.

אם לא הקפיד על אחד מהתנאים הנ"ל - יעשה שאלת חכם. בתנורים של שני תאים נפרדים אפילו אם יש להם "הכשר" צריך לבדוק כשתא אחד פועל אם אין היד סולדת בתא השני, שאם לא כן דינם כדן תא אחד.

וכל זה בתנור לענין חלבי ובשרי אבל תנור שקנה אותו משומש או ממי שלא שומר כשרות כדבעי דהיינו אוכל טרף או מאינו יהודי - אף על פי שמחליף תבניות צריך לשאול רב כיצד להשתמש בתנור. ומכאן אזהרה: למי שמשכיר את דירתו לאחרים שצריך לדעת למי הוא משכיר וכן השוכר - צריך לדעת ממי הוא שוכר. לדעת אם מותר להשתמש בתנור אפי' דבר "פרוהו".

דין מיקרוגל

יש לציון שמיקרוגל חמור יותר מתנור והתנאים הם:

א. שתהינה צלחות נפרדות לחלב ולבשר.

ב. להמתין 24 שעות.

ג. לנקות את המיקרוגל כמו בתנור.

ד. להכניס כוס עם מים שיתאדו קצת מים.

ה. לעטוף את המאכל בעטיפה אטומה.

הנאה מאיסור הבאה לאדם בעל כורחו

הזכרנו שדין בשר בחלב חידוש הוא, והוא חמור מאוד, וכתב הרמב"ם ה' מאכלות אסורות פי"ד הלכה י' "כל האוכלין האסורים אינו חייב עליהם עד שיאכל אותן דרך הנאה חוץ מבשר בחלב וכלאי הכרם לפי שלא נאמר בהן אכילה אלא הוציא איסור אכילתן בלשון אחרת בלשון בשול ובשלון הקדש לאסור אותן ואפילו שלא בדרך הנייה, כיצד הרי שהמחה את החלב וגמעו כשהוא חם עד שנכווה גרונו ממנו, או שאכל חלב חי, או שערב דברים מרים כגון ראש ולענה לתוך היין נסך או לתוך קדירה של נבלה ואכלן כשהן מרין, או שאכל אוכל האסור אחר שהסריח והבאיש ובטל מאוכל אדם, הרי זה פטור ואם עירב דבר מר בתוך קדרה של בשר בחלב או ביין כלאי הכרם ואכלו חייב".

והטעם הפשוט הוא של כתוב "אכילה" יותר נכון למדנו מדין לא תבשל על איסור אכילה. ומשמע מזה כל סוגי אכילה אפילו שלא כדרך אכילה. וטעם שני מתוך שזה חמור מאוד התורה מנעה מאתנו לאכול אפילו לא בדרך אכילה. ואע"פ שנאמר לא "תאכל" כל תועבה מאחר והפסוק הזה אינו מיועד רק לבשר וחלב לא לומדים ממנו לאסור רק דרך אכילה ועיין לספר החינוך מצוה תסט ולמנחת חינוך שם.

וכתב הרמב"ם שם בהלכה י"ב וזו לשונו: "האוכל מאכל ממאכלות האסורות דרך שחוק או המתעסק אע"פ שלא ניתכין לגוף האכילה הואיל ונהנה חייב כמי שמתכוין לעצמה של אכילה והנאה, הבאה לו לאדם בעל כורחו באיסור מכל האיסורין, אם נתכוין אסור, ואם לא נתכוין מותר".

ס"ק כ"א שיש אומרים שרק זיעת משקה דינה כמשקה ולא זיעת אוכל, אבל לסברה זו יש סתירה מהטור ושו"ע או"ח סימן תנא הטור כתב: "כסוי של ברזל שמשמים אותו על חררה שנאפית על הכירה יש אומרים שאפי' הגעלה איננו צריך, כיוון שאינו עשוי אלא לכסות ואין החררה נוגעת בו, ונראה לי שצריך ליבון כי ברוב הפעמים נוגעת בו ועוד, הוא מזיע מהבל החררה שמתחתיו".

עכ"ל הטור. הב"ח רצה להסביר מכיוון שזו אפיה וזיעת אפיה כאפיה עצמה, וזה מצריך ליבון ואפילו שהכיסוי אינו נוגע בחררה. וכתב הב"ח שם שרוב הפוסקים פוסקים שצריך ללבן ואין נפקא מינא אם בלע איסור או בלע היתר "וכתבתי שם הכשר ליבון היאך הוא" כלומר, שהניצוצות יצאו מהכיסוי. וזה לשון השו"ע שם ס"טו "כסוי של ברזל שמשמים אותו על החררה כשנאפית על הכירה, צריך לבון". עיין פרי מגדים שמשכים ליבון ממש, דהיינו ניצוצות והסביר במנן אברהם מדוע צריך לבון, הביא את דברי הטור, לפי שנוגעת רוב הפעמים בחררה ועוד שמוזעה מפני הבל החררה. היינו, שהבל של גוש דינו כגוש ועל כן צריך ליבון.

וכן משמע מהגאון שם ס"ק מ"ז וזו לשונו: "בתשמיש ע"י האור, ועיין מג"א" כלומר, כוונתו לומר, למה צריך ליבון הרי זו זיעה? אלא זו זיעת מאכל מוצק ונמצא על האש. אזי כשם שהמאכל כלי שנגע בו חייב ליבון כך גם זיעה של אוכל מוצק מחייבת ליבון. ואע"פ שהמשנה ברורה שם ס"ק פ"ה לא הביא הדעה השניה של הטור אבל כה"ח אות קעו הביא סברה זו. ועיין מאמר מרדכי שיש לו הסבר אחר.

בכל אופן, ממה שהשו"ע סתם את דבריו "ומחייב ליבון" ולא הוסיף הסבר על הטור משמע שסובר כדעת הטור. יוצא שגם מאפה שהכניסו לתנור, אע"פ שהתנור בולע מהזיעה "מנוזל" לא מועילה לו הגעלה אלא צריך ליבון, ולבון חמור. כי דין זיעה כדן אוכל. וכשם שאם המכסה היה נוגע באוכל היינו מחייבים ליבון, כן בזיעה של אוכל מחייבים ליבון. ומכאן כשמכניסים מוצק לתנור אע"פ שהמוצק לא נוגע בדפנות ולא בגג התנור זה נהפך לסיר עם מכסה כדברי הגאון לעיל וכדברי הטור שצריך ליבון, ואיזה ליבון? ליבון חמור. כסברת הב"ח והפרמ"ג בס"ק ל' וכתב שם הפרמ"ג ס"ק י"א אם המכסה אינו בן יומו ועשו לו ליבון קל אם יש הפסד מרובה יש להקל ועיין למש"ב שם בשער הציון.

ארבעת התנאים להתיר שימוש בבשר אחר חלב ולהיפך

לפיכך, לכאורה כשאופים בתנור בשר או עוגות חלביות נהפך התנור למכסה של סיר שבלע מוצק שצריך ליבון וליבון חמור ואי אפשר ללבן תנורים שלנו בליבון חמור וברור הוא שלא מספיקה הגעלה כנ"ל ולא ליבון קל. אולם בהקדמה שבשר וחלב חידוש הוא כי כל אחד לבדו מותר וזה נקרא "היתרא בלע" וכן "זיעת משקה כמשקה" ו"זיעת אוכל כאוכל", וכלי שבלע מזיעת משקה מספיק הגעלה, וכלי שבלע מזיעת אוכל צריך ליבון חמור.

וכמו כן ב"נותן טען לפגם" בליבון קל אחר מעת לעת בדיעבד מותר כנ"ל, ויש אומרים שכלי שאי אפשר להכשירו אפשר לסמוך בדיעבד על "מעת לעת". לכן צריך להקפיד על ארבעה תנאים לשימוש בתנור גם לבשר וגם לחלב בזה אחר זה.

א. שיהיו תבניות מיוחדות לבשר ומיוחדות לחלב ורצוי בצבעים שונים או לסמן את החלביות וסימנך "חריצי חלב".

קול צופיך

מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג הַמְקוּבֵּל הָא-לֵקִי
הַרְבֵּי מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

ראה - תשנ"ט - מאת מִן הָרֹאשׁוֹן לְצִיּוֹן הָרֶה"ג מֵרַדְכִי אֱלִיהוּ זְצוּק"ל

תשובות לשואלים

א. שאלה: מהי חשיבות הטיול בארץ ישראל?

תשובה: חשיבות ארץ ישראל גדולה מאוד. ובעל בא"ח תיקן "לשם יחוד" מיוחד למטיילים ובפרט אם זה בארץ ישראל שאמרו חז"ל כל המהלך בה ארבע אמות מוחלין לו על כל עוונותיו אם הרהר בתשובה.

ב. שאלה: האם מותר לבנות בית כנסת בקומה ראשונה שגרים מעליו או מתחתיו?

תשובה: פעם היו בונים ביכני"ס במקום הגבוה בעיר. היום בונים לפעמים במקלט וכד' ואומרים להצדיק עצמם "מעמקים קראתך". אך האמת שצריך להיות במקום הגבוה ביותר. ובענין דומה אמרו פעם על עשירים שאמרו לעניים לשם מה לכם צדקה הרי כתוב "פת במלח תאכל" ענו להם העניים "אם אתה עושה כן? אשריך" אבל אם אתה אוכל ברבורים אבוסים אינך יכול לומר כן לאחרים.

כך בענין בית כנסת, מי שגר בדירה מרווחת לא יבנה בית כנסת ב"מעמקים". ובכלל לבנות בית כנסת בקומה שניה, זה בעיה כי יכול לעשות בעיה רוחנית למי שגר תחתיו. ויש בעיה במיוחד למי שנמצא ליד ההיכל. ועל כן ישאלו שאלת חכם.

ג. שאלה: מתי אומרים לאדם חטא כדי שיזכה חברך. האם מותר לעבור על איסור רבן, תקנה או מנהג על מנת לקרב יהודים לתורה. ולמשל להעלות לתורה מומר לתאבון שיכול להיות פעם אחת בחייו שיעלה לתורה. וכן משגיח בבית מלון האם יכול לותר על תפילה בציבור כדי שאורחי המלון יאכלו אוכל כשר.

תשובה: עתידים כל עם ישראל שיחזרו בתשובה. ויתן לנו לב בשר ויעשו כולם אגודה אחת לעשות רצונך בלבב שלם. וכתוב בזוהר "מזכה לחייביה" מעלתו גדולה. ולכן המלמד לחילוני תורה זכותו גדולה מאוד. אך להעלותו לתורה שכתוב "זכור את יום השבת לקדשו" והעולה הזה בא ברכב לבית הכנסת זה בזיון לתורה. אך יכול להעלותו בחמישי ושני ולא בשבת, או שיכינו לו מקום אירוח ליד בית הכנסת. וטוב שהעולה הראשון יאמר "חטאתי עויתי פשעתי" לפני שמברך על התורה וכך ינהגו אחריו כולם וזה יהיה וידוי וחזרה בתשובה שלהם וזה מותר אפילו בשבת. וטוב להסביר שבר מצוה לא מתחילים בעוונות.

משגיח שמקבל משכורת חייב להשגיח בשבת שמא אחר כך יבוא העובדים וידליקו אש ויחממו האוכל. ויכול שימנה משהו אחר שישגיח במקומו בזמן שהוא מתפלל או שיעשה מנין בבית המלון.

*רוצים לקבל קול צופיך באמייל כל שבוע !!

שלחו לנו בבקשה באמייל ל- webmaster@harav.org

הגמרא בפסחים כה: בענין הנאה הבאה לו לאדם בעל כורחו לדעת אביי - מותר, ולדעת רבא - אסור. והגמרא ממשיכה לפי גרסת רש"י "אפשר וקא מכוון - לא אפשר וקא מכוון - כולי עלמא לא פליגי דאסור" ומסביר רש"י שאם אפשר לו להבדל ומתכוין להתקרב כדי להנות כגון ריח של ע"ז, או אפילו א"א לו להבדל אלי מתכוין הוא וחיביב לו להנות - לכל הדעות אסור.

לא אפשר ומתכוין - אין לו דרך אחרת ולא מתכוין שיש תרתי לטיבותו כולם מודים שמותר. במה נחלקו אביי ורבא? אפשר ללכת בדרך אחרת. ולא מתכוין. לדעת אביי - מותר ולדעת רבא - אסור. ולפי הרמב"ם, הנאה שבאה לאדם בעל כורחו אם מתכוין להנות אסור, לא יתכוין מותר ועיין לכס"מ ולרדב"ז שם כיצד הרמב"ם מסביר את הגמרא כי לדעת העיקר אם מתכוון ליהנות או לא. ולא מזכיר אם אפשר או אי אפשר ועיי"ש.

ולפי זה אדם שנוסע באוטובוס ושומע שירי עגבים או דבר איסור, או שירי כנסיות, לכאורה, זו לא הנאה שבאה לו בעל כורחו כי אינו חייב לנסוע באוטובוס. אך מאידך לא נוכל לחייב כל אדם לנסוע במונית. לכן - אם יכול לאטום אוזניו - הנה מה טוב, אם לא - לא יתכוין להנות כי אז יעבור איסור. או אם אדם עובר ברחוב בשבת ושומע מבית אחר רדיו, חדשות, לא יאמר אני שומע בדרך הילוכי - אם מתכוין להנות אסור.

אולם עיין בשו"ע סימן רע"ו סע' א' בענין גוי שמדליק אור ליהודי, שאסור לו להשתמש בו, וכתב שם הרמ"א "אם עשה אינו יהודי בבית ישראל מדעתו של גוי אין הישראל צריך לצאת אע"פ שנהנה מן הנר או מן המדורה" ועיין למשגיב ס"ק י"א ו"ב י"ג ופרי מגדים ס"ק ד' וכה"ח ס"ק כ' וכ"ג שבכל אופן אסור לו להתקרב לאור הנר להנות או להתקרב למדורה להתחמם בה. ולדעת הב"י מידת חסידות - להפוך פניו.

לפיכך ויש אומרים שכל זה מדובר כשגוי הדליק ליהודי, אבל אם יהודי הדליק בבית יהודי אחר - אסור לו להנות מזה וצריך לצאת. כגון אם אדם הדליק הסקה משותפת בשבת או נכנס לבית יהודי והדליק לו את המזגן או אור בחדר המדרגות לדעתם אסור לו לעלות בחדר המדרגות ולא להשאר בדירה. ויש אומרים לא לתת פרס בלשון נקיה "למקטרגים" מותר ליהודי להשאר בדירתו ובלבד שלא יתקרב להסקה, למיזוג ולא יחנה מהאור. ויעלה במדרגות ולא יתכוון ליהנות מהאור ולמשל כל הזמן יחזיק במעקה וכדומה.

הזכרנו, שיש היום תנורים ומקורגל שמבשלים מהר, והיום גם דרכי הגישה מעיר לעיר ברכבים מהירים, וממדינה למדינה מעטים הנוסעים בספינות ועל כן דורנו דורש דברים מהירים.

אנחנו רוצים שהקב"ה יחיש גאולתנו במהרה בבחינת זכו "אחישנה" וכמאמר חז"ל בסנהדרין צ"ח ע"א. וכדברי אה"ח הקדוש במדבר פרק כ"ד פסוק י"ז על פסוק אראנו ולא עתה כשתהיה הגאולה באמצעות זכות ישראל "והיה הדבר מופלא במעלה" כדברי זוה"ק בראשית דף קי"ט וכדברי הנביא מלאכי ופתאם יבוא אל היכלו האדון אשר אתם מבקשים ומלאך הברית אשר אתם חפצים מלאכי ג' פסוק א'. ועיין רד"ק שמדבר על המשיח ועל אליהו הנביא מלאך הברית שיגלה ויראה בעגלה ובזמן קרוב ונאמר אמן.

